

SZÍNHÁZ

Lope de Vega ötlete a Körszínházban

„Vége egy igazi dráma a Körszínházban!” - kiáltott fel egy kritikus, Lope de Vega nevét olvasva a színlapon. Ne tévesszen meg senkit a klasszikus spanyol szerző neve, a darabot nem írta, a magyar szerző (k) - Páskándi Géza és Kazimir Károly - csak az ötletet vették tőle. A színházi megvalósítás alig emlékeztet a Luis Martínez nyersfordításában olvasott eredetire, amely a közel kétezer méter megírt és több százat hátrahagyó szerzőnek nem tartozik a legjobb művei közé. A cselekmény színhelyét a szerző Magyarországra helyezte. A XVI. század utolsó és a XVII. század első harmadában hazánk úgy élhetett az igen tájékozott és kulturált spanyol író képzeletében, mint valami távoli, rejtélyes, talán még barbár nép otthona. Vajon Mátyás király udvarának reneszánsz kultúrájából semmi sem jutott el az ibériai félszigetre? Úgy látszik, nem. De hiszen a Lope de Vegával szinte egyidős Shakespeare is a tenger partjára helyezi Csehországot, egyéb földrajzi és történelmi szabadságokról nem is szólva. A költő nem a térkép, hanem a fantáziájuk szerint tájékozódik.

A magyarországi fenevad szerzője hallhatott valamit erről az országról, hiszen az angolzás és a skót uralkodók rokonságban voltak az Árpád-házzal, majd a későbbi magyar uralkodóknak is voltak angol családi kapcsolataik. A szereplők a képzelet szülöttei, s a történet éppúgy játszódhatott volna például Moldovában vagy a kijevi nagyfejedelemségben is. Amiért Lope de Vega a cselekmény színhelyéül Magyarországot választotta, ugyanazért választotta *Kazimir Károly* a darabot a Körszínház ez évi bemutatójává. Mert más indoka aligha lehetett. A spanyol szerzőt a származó ötletet *Páskándi Géza* gördülékeny, jól mondható verses mesébe foglalta, amelyet Kazimir Károly alkalmazott színpadra. A mese egy „fenevadról” szól, akiről a játék folyamán kiderül, hogy nem is olyan fenevad. Testvére, a minden emberi érzés nélküli új királyné mindenestre „fenevadabb”, hiszen nemcsak a vérért taszította le a trónról, választotta el férjét, ítéltette méltatlan halálra, hanem még királyi férjét is megcsalta a tengernaggyal, s tőle is akarta mérgezni.

A mérget a korona belső peremére keni, ami valóban szokatlan még a gyilkosságok miatt fájában oly találékony reneszánsz korban is. Ám kétségtelen, dramaturgiai elnyerése, hogy látványos jelenet lehet belőle rendezni. Az eredetiben ugyanis mérgezett rózsákat szándékozik adni a királynak, de

erről is csak szavaiból értesülünk, csakúgy, mint a mérgepróbának egy kutyára tett hatásáról. A királynak szánt mérgezett koronát azonban a király elszőr nem a saját fejére helyezi, hanem feltalált lányát kívánja ezzel megtisztelni. A királynéban felbred az anya, kiüti a király kezéből a koronát, és ezzel elárulja magát. Büntetése sok álnokságért mégsem a halál, csak a kolostor.

A trükk nem új: Shakespeare is élt hasonló dramaturgiai fogásokkal, a Hamletben kétszer is: a királyfinak szánt méregpoharat a királyné üríti ki, Laertes mérgezett hegykardja Hamlet kezébe kerülve a mérgező öli meg. Shakespeare célrátörőbb volt, nem kegyelmezett a tragédiát, nem mesejátékot írt. Shakespeare nevét említettük, Lope de Vega kortársát, s érzésünk szerint *A magyarországi fenevad* némely motívuma Shakespeare *Viharjára* emlékeztet. Ott Ferdinánd herceget veti partra hajótöröttként a tenger, és első férfiként pillantja meg, s szeret belé Miranda. Itt Rosaura látja meg a gyermekkorában ide kitétt, azóta fiatal férfivá serdült Felipét, Barcelona grófját, s szintén beleszeret. S bár egészen más lényeg, mégis van valami létezési (mert sem alakra, még kevésbé jellemre nem hasonlíthatók) hasonlóság Caliban és Teodosia között. Rosaura hord magában valamit Arielből is. A *Vihar* m. faja romantikus, kalandos tündéri mesejáték. Ilyesfajta Lope de Vega darabja is. Ebben az időben ez a műfaj divatos volt, különösen Sir George Somers tengernagy nyugat-indiai vállalkozása után. Ne feledjük tehát Prospero szavait a *Vihar*-ból: „Ó, hogy épp a testvér legyen ilyen álnok!” Csakúgy, mint a körszínházi drámában.

Az előadás legérdekesebb alakja Teodosia, illetve az őt játszó *Voith Ági*. Abszolút főszereplő, s bár az utolsó jelenetig csak a vadságot kellett színelnie, mégis voltak hangjai, mozdulatai, gesztusai, amelyek a nézőt, a feleséget, s a mostohalányával, Rosaurával kapcsolatosan az anyát is kifejezték. Alakítása bravúros fizikai teljesítmény is; a Körszínház nyári előadásának két és fél órája alatt valószínűleg ugyanennyi kilót fogyott. Mozgását egy hivatásos gátfutó is megirigyelhette volna. **Rosaurát az üdeségével és lányos bájával kitűnő Szerencsi Éva alakította**, míg szerelmesét, a deli Felipét a kellemes megjelenésű *Nagy Gábor. Kovács István* szép beszédű László király volt; Faustina, az ármánykodó királyné szerepében *Kánya Kata* dekoratív jelenség. *Szirtes Ádám* az angol király mezében mintha egy operettből lépett volna ki, amint sántikálva megjelent a magyar király udvarában, és első dolga, hogy fájós lábáról lehúzza egyik csizmáját. Igazán nem keltette a harcias brit uralkodó képzetét, talán a leginkább mesés alak. Jó ötletnek tartott a poéta-borbély szerepét szerzőnarrátorral alakítani, mintha Lope de Vega a saját da-

rabját konferálná be, s közben is bele-beleszól az események menetébe. *S. Tóth József* formálja meg nagyon talpraesetten. S bár sok értelmét nem látuk, ötletnek az is bevált, hogy a gyermek Felipe (*Gabriel Martinez* alakította nagyon bájosan) spanyol szövegének a felnt Felipe volt a magyar „szinkron”-hangja. (A többiek egymás közt vajon milyen nyelven beszéltek? Hiszen a spanyol kísérk, az angol és magyar király és a „magyarországi” emberek is szót értettek egymással!) A szolid együttesb l kirítt *Dimulász Miklós* Bertalan gazdálkodót alakító figurája, felesleges harsány ságával.

Az eladás közben töprengtünk a darab m fáján: már nem tragédia és még nem mesejáték. Valahogyan a kett nek - nem egészen szerencsés - ötövezete. A színlap komédiának hirdeti, ami nem feltétlenül vígjátékot jelez, mert a komédia Lope de Vega korában a mozgalmas cselekmény, látványos színpadi m fajt jelölte. Ebben az értelemben igazat adhatunk a színlapon közölt m fajji megjelölésnek.

A színpad - *ifj. Rajkai György* terve - tág lehet - séget biztosított a színészek felfokozott mozgásához, mondhatnók: futkosásához. Kétoldalt a vadon erd t jelképez néhány száraz fa és bokor, a színpad háttérében végighúzódk erkély (függ folyosó), amelynek a színpad felé nincs lejárata.

Csak két létrán lehet itt közlekedni, illetve a közepén kinyitható a korlát, s ekkor a király és a királyné egy felfordított kerek asztalra állva, amelyet a szolgák tartanak, ereszkednek le. Ez mintegy a magyar pajzsra emelés fordítottjaként hat. Az erkély közepén van ugyan egy kett s trónszék, de abba a királyi pár sohasem foglal helyet. Az udvari emberek ruházata - *Márk Tivadar* korh tervezései - spanyol reneszánsz, a közembereké spanyol paraszti népviselet. A lányok kasztanyettát csatogtatnak, s t Rosaura kérdésére meg is magyarázzák annak használatát, a fiúk gitárt pengetnek és spanyol (?) dalokat énekelnek - az állítólagos Magyarországon. Ez talán f hajtás kíván lenni Lope de Vega szelleme el tt, hogy azért „neki is jusson valami”? Az amúgy is mozgalmas el adást még élénkebbé teszik a népi táncok, játékok és egy vékonyka szálú, a „nagy drámával” párhuzamos, paraszti féltékenységi komédia, amely - mintegy ellenpontjául a drámai eseményeknek - vidám közjátékként illeszkedik az el adásba.

A mese vége: a jók elnyerik jutalmukat, a b nők b nh dnek, a halotról kiderül, hogy él, a fiatal szerelmesek egymáséi lesznek, az el zött királyné visszakerül a trónra, a paraszt is kibékül kikapós párjával - és mindnyájan boldogan élnek, amíg meg nem halnak.

CENNER MIHÁLY